

1924 - 2024

Joseph Haydnlaan 2a
3533 AE Utrecht
+ 31 (0)30 231 66 66
secretariaat@kerkenvrede.nl
www.kerkenvrede.nl
NL14 TRIO 0320 3644 02
KvK-nummer 40530086

Kerk en Vrede is aangesloten bij
International Fellowship of Reconciliation (IFOR)

Minister van Defensie
Dhr.: R. Brekelmans
Postbus 20701
2500 ES Den Haag

Betreft: (postuum) eerherstel voor hen die de dienst tijdens de koloniale oorlog in Indonesië weigerden, zogeheten Indië weigeraars. Utrecht, 1 oktober 2024

Geachte Excellentie,

Vorige week verscheen een artikel in Trouw, later aangehaald door de NOS dat de nabestaanden van een twintigtal Indië weigeraars postuum eerherstel vroegen bij uw ministerie. Omdat vorig jaar tijdens het Kamerdebat over de politionele acties een motie (Motie nr. 26049 van Futseaar en Piri) van die strekking aan de orde kwam, weten we ook het antwoord van uw voorganger Minister Ollongren die deze motie ontraden heeft. Mochten deze mensen alsnog in aanmerking willen komen voor eerherstel, dan moeten zij bewijzen dat ze op de hoogte waren van de wandaden die daar werden begaan door het Nederlandse leger.

Dit antwoord was voor ons reden om eens uit te zoeken of het aannemelijk is dat mensen een idee hierover hadden. Nu nabestaanden een verzoek tot eerherstel bij u hebben ingediend is het voor ons het juiste moment om u te verzoeken een dergelijk eerherstel te verlenen aan allen die destijds weigerden om mee te doen in deze oorlog die geen oorlog mocht heten en daarom een politionele actie werd genoemd.

De inhoud van **ons onderzoek** vindt u in de volgende alinea van deze brief. Overigens verscheen vorig jaar de documentaire "Indië verloren, selling a Colonial War", waarin duidelijk wordt dat de Nederlandse overheid er alles aangedaan heeft om te voorkomen dat de misstanden van destijds in Nederland bekend werden. In dat licht is het tamelijk cynisch en

wrang dat diezelfde overheid nu aan nabestaanden van of hoogbejaarde Indië weigeraars vraagt om te bewijzen dat men op de hoogte was.

Ons onderzoek

Eerherstel Indië weigeraars politionele acties

Tijdens het Kamerdebat n.a.v. het onderzoek naar de Nederlandse inzet tijdens de politionele acties werd in een motie (nr. 26049-112) van Futselaar en Piri (SP en PVDA) gevraagd om eerherstel van hen die ten tijde van de politionele acties de dienst bij de krijgsmacht weigerden en zij die een dienstbevel ter plekke weigerden uit te voeren (N.B. Bijvoorbeeld het platbranden van Kampongs met vrouwen en kinderen). Ook zij werden via de Krijgsraad bestraft. De motie werd verworpen voor wat betreft de dienstweigeraars, nadat minister Ollongren deze had afgeraden. Een eerherstel nu zou voor de toekomst het gezag van een oproep door Defensie te niet doen. Voor hen die een dienstbevel weigerden was het eenvoudig om eerherstel te krijgen. Bij defensie zijn deze mensen bekend dus moet dit niet ingewikkeld zijn, aldus de minister. Als mensen die veroordeeld werden vanwege weigering van de dienstplicht zou het mogelijk moeten zijn om eerherstel te krijgen als zij aan kunnen tonen dat ze op de hoogte zijn van het ongeoorloofde geweld dat Nederland daar beging(lees oorlogsmisdaden). N.B. Het gaat om 75 jaar geleden, geen tijd van mails en social media.

Vraag: Konden mensen op de hoogte zijn, en was er in de samenleving een informatiestroom te vinden die opgeroepen jongens kon doen twijfelen aan de morele juistheid van deze oorlog tegen rijksgenoten?

Kerk:

In [Rubber, rijk, religie De koloniale trilogie in de Indonesische kwestie 1945-1949 Jan Bank, Bijdragen en Mededelingen betreffende de Geschiedenis der Nederlanden. Deel 96 - DBNL](#)

kun je lezen dat in 1946 de Hervormde kerk de politionele acties steunden.

Citaat:

Nog in 1946 beriep de Generale Synode(van de Hervormde Kerk) zich op een speciale band tussen Nederland en Indonesië.

Wij zouden ons karakter, een Christelijk volk te zijn, verloochenen, wanneer wij zonder meer de opdracht, die ons in de historie toeviel, zouden prijsgeven. Is het naar de wil van Gods besluit dat wij wijken voor de aanspraken van de tot zelfstandigheid ontwakende volkeren, het is naar onze overtuiging naar de wil van Gods bevel, dat wij daardoor onze geestelijke roeping geenszins voor opgeheven houden⁴¹.

Maar: namens een discussiegroep van zendelingen in Indonesië bracht de zendingsconsul Mr. M. de Niet een boodschap waarin zij een royale tegemoetkoming aan de wens tot zelfstandigheid bepleitten. De Kanselboodschap van de Hervormde kerk bepleitte het tegendeel. In een aantal hervormde gemeenten werd deze niet voorgelezen, omdat men haar te zeer gericht achtte tegen de Republiek en ze geen verwijzing bevatte naar fouten van het koloniale Nederland.

De RK kerk was het eens met de politionele acties, maar omdat het hier gaat om een wereldwijde kerk, was het ook niet gebruikelijk om als R.K. Nederland een aparte stem te laten horen.

Binnen de doopsgezinde kerk lieten ze het open. Er waren wel een aantal dienstweigeraars onder de doopsgezinden, zij kregen hiervoor wel begrip vanuit hun geloofsgemeenschap. Veruit het meest uitgesproken was men tegen de politionele acties in de Remonstrantse Broedergemeente

Kortom er was verdeeldheid in de kerken, en je kunt met gerust hart aannemen dat hierover gesproken werd na de kerkdiensten. Uiteraard niet overal, maar vaak wel. Het is dus aannemelijk dat bij menigeen morele twijfel ontstond over de politionele acties.

(Kerk)bladen:

Diverse bladen ontvingen de verklaring van 13 zendelingen, diverse bladen besteedden aandacht aan de pro's en contra's. Ook in de recensie van Prof. Alle Hoekema van het boek "Tot op het bot verdeeld" van Dr. Hans van der Wal kun je dit lezen. Ook in kerkbladen sijpelde dit door. Wederom een wake up voor opgeroepen voor de krijgsmacht om na te denken over een moreel besluit?

Censuur

In het boek "Voor de Geest en het moreel van de troepen. De kerken en de oorlog in Indonesië" kun je lezen dat de meeste missionarissen en legerpredikanten het van belang vonden om vooral het moreel van de soldaten te steunen, zodat ze het vol hielden. Maar ook kun je lezen dat enkelen van hen het waagden om over de oorlogsmisdaden van Nederlandse kant in tijdschriften, bladen te schrijven. Zij werden vervolgens hardhandig teruggefloten. Een RK missionaris werd geheel tegen zijn zin overgeplaatst naar een andere standplaats. Mensen moesten daarna via de hoofdaalmoezenier of via de hoofdlegerpredikant aangeven dat ze naar buiten wilden treden. In latere jaren kun je in Nederland zien dat dit ook werd toegepast voor geestelijken werkzaam in de vreemdelingenbewaring. Dit leidde er toe dat over dit onderwerp vooral (?) werd gecorrespondeerd zodat de wandaden wel doorsijpelden in Nederland.

Kennis

Als de minister dan zegt dat mensen moeten aantonen dat ze kennis hadden aan het geweld dat plaats vond door het Nederlandse leger, is dit ridicul. Immers er drongen allerlei berichten tot de samenleving door die tot morele twijfel zou kunnen leiden, niet in grote getale, maar toch wel heel zichtbaar.

Over het algemeen werd aangenomen dat dienstweigeraars communisten waren (dus niet deugden in de context van toen) of voor hun persoonlijke belangen gingen. In een uitzending van Andere Tijden leer je dat een zitting voor de krijgsraad niet echt werd voorbereid. De weigeraar had meestal de advocaat voor de zitting niet gezien, zag hem daar pas voor het eerst. Tijdens een dag werden soms 30 zaken behandeld. Is daar dan op een faire wijze recht gedaan aan de weigeraar en dient deze nu na 70 jaar maar met bewijs te komen?

Amnestie:

In augustus 1948 werd door Koningin Wilhelmina amnestie verleend aan gevangenen ook aan oorlogsmisdadigers uit de tweede wereld oorlog, NSB-ers etc. Dit gold niet voor de Indië weigeraars, terwijl die eigenlijk slecht berecht en niet gehoord waren en achteraf het grootste gelijk aan hun kant bleken te hebben .

Wet op de dienstplicht:

Veel jongens die waren opgeroepen dachten dat dit niet kon volgens de wet op dienstplicht, waarin stond dat ze niet konden worden uitgezonden naar overzeese gebieden. Echter ten tijde van WO2 was er een noodwet gemaakt die dit wel toestond. Na de bevrijding vond er nog geen intrekking van die noodwet plaats. Dit werd door de Nederlandse overheid grif aangegrepen om hiervan gebruik te maken om deze jongens toch uit te zenden. Een ironisch toeval.

Tot slot: er stond niet een duidelijk aantal maanden of jaren als straf voor de veroordeelde weigeraar. Het was onduidelijk hoe lang iemand moest zitten en af en toe werd verzuimd de gevangenisstraf op te heffen. Soms lijkt het of het de Nederlandse overheid zou moeten zijn die eerherstel behoeft, omdat ze haar eigen eer met deze actie en met de bejegening van dienstweigeraars heeft bezoedeld.

Geraadpleegde teksten:

[Rubber, rijk, religie De koloniale trilogie in de Indonesische kwestie 1945-1949 Jan Bank, Bijdragen en Mededelingen betreffende de Geschiedenis der Nederlanden. Deel 96 - DBNL](#)

https://www.vredesmuseum.nl/t_indie/brochur.html

Voor de Geest en het Moreel van de Troepen onder redactie van Marleen van den Berg en George Harinck. Uitgeverij Verloren.

<https://www.theologie.nl/boekrecensie/wat-schreven-de-semi-officiële-protestantse-kerkbladen-over-de-kwestie-indonesie-door-prof-dr-alle-hoekema/>

<https://www.anderetijden.nl/aflevering/616/Indie-weigeraars>

Verzoek Eerherstel

Wij verzoeken u om eerherstel te willen verlenen aan allen die destijds de militaire dienst hebben geweigerd en hiervoor veroordeeld werden door de krijgsraad, overeenkomstig van de eerder aangehaalde motie Futselaar/Piri.

Teneinde u inzicht te geven in de identiteit en de betrokkenheid van Kerk en Vrede bij dit onderwerp sturen wij u los van deze brief het boek dat wij publiceerden ter gelegenheid van ons honderdjarig bestaan.

Wij vernemen graag van u over uw voornemens in deze en zijn bereid dit verzoek verder toe te lichten.

Hoogachtend en met vriendelijke groet

Kerk en Vrede,

Henk Baars
Voorzitter

In afschrift aan de vaste Kamercommissie Defensie